

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. birželio 16 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės, Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė) ir Andžej Maciejewski (pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Mylios“ kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2020 m. spalio 13 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Danvila“ ieškinį atsakovui uždarajai akcinei bendrovei „Mylios“ dėl skolos priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių daikto sulaikymą ir prievolių vykdymo užtikrinimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė priteisti iš atsakovo 7865,00 Eur skolą, 21,99 Eur palūkanas ir bylinėjimosi išlaidas.
3. Ieškovė nurodė, kad tarp šalių 2020 m. kovo mėnesį buvo sudarytos trys vienkartinės krovinio pervežimo sutartys; ieškovė savo sutartinis įsipareigojimus įvykdė tinkamai bei išrašė ir pateikė atsakovei apmokėti PVM sąskaitas faktūras, tačiau atsakovė iki nustatyto laiko jų neapmokėjo ir liko skolinga ieškovei 7865 Eur.
4. Vilniaus regiono apylinkės teismas 2020 m. gegužės 28 d. preliminarium sprendimu ieškinį tenkino. Atsakovė pateikė prieštaravimus.
5. Po ieškinio pateikimo atsakovė sąskaitas iš dalies apmokėjo, liko neapmokėta 577,94 Eur. Šią sumą atsakovė sulaikė, remdamasi gauta reklamacija apie ieškovės krovinui padarytos žalos faktą, tačiau apie sulaikymo priežastis ieškovės neinformavo. Atsakovė savo klientui žalos nėra atlyginusi, todėl neteisėtai sulaikė dalį mokėjimo nuostoliams padengti bei disponuoja kreditoriaus lėšomis. Prašomos priteisti palūkanos apskaičiuotos nuo prievolės neįvykdymo momento ir iki bylos iškėlimo teisme dienos, t. y. iki 2020 m. gegužės 15 d.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus regiono apylinkės teismas 2020 m. liepos 20 d. galutiniu sprendimu pakeitė preliminarų sprendimą ir ieškinį tenkino iš dalies: priteisė ieškovei iš atsakovės 577,94 Eur skolos, 21,99 Eur palūkanų, bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
7. Teismas nustatė, kad:
 - 7.1. šalys 2020 m. kovo mėnesį sudarė tris vienkartinės krovinio pervežimo sutartis;
 - 7.2. ieškovė, įvykdžiusi savo sutartinis įsipareigojimus, išrašė ir pateikė atsakovei apmokėti PVM sąskaitas faktūras 7865 Eur sumai;
 - 7.3. atsakovė sąskaitas faktūras iš dalies apmokėjo 2020 m. gegužės 21 d. – birželio 10 d., liko neapmokėta 577,94 Eur suma;
 - 7.4. šalys vienkartinės krovinio pervežimo sutarties 4.3 punktu sutarė, jog užsakovas (atsakovė) turi teisę sustabdyti vežimo užmokesčio sumokėjimą, jeigu užsakovui pareiškiamos pretenzijos dėl vežimo sutarties vykdymo, jei CMR važtaraštyje arba protokole yra atžymų apie padarytus krovinio pažeidimus ar kitus nuostolius; užmokesčio mokėjimas gali būti sustabdytas iki bus išspręstas klausimas dėl nuostolių atlyginimo arba iki užsakovo kliento ar faktinio siuntėjo atsiskaitymo su užsakovu; užsakovas turi teisę įskaityti užmokesčių už pervežimą ir nuostolių atlyginimą; į nuostolių atlyginimą gali būti įskaitomi ir mokėjimai už kitų krovinų vežimus;
 - 7.5. vienkartinės krovinio pervežimo sutarties 5.12 punktu vežėjas (ieškovė) įsipareigojo atlyginti žalą pagal pretenzijas, kurias užsakovas pareiškia vežėjui vienerių metų laikotarpyje nuo tos dienos, kada pats atlygino žalą savo klientui.
8. Teismas pažymėjo, kad atsakovė nepateikė į bylą jokių įrodymų, jog yra atlyginusi žalą savo užsakovui, o tai leidžia teigti, kad atsakovė neteisėtai sulaikė dalį mokėjimo nuostoliams padengti bei disponuoja kreditoriaus lėšomis. Atsakovė savo sutartinių įsipareigojimų nevykdė, sutartyje numatytu terminu neapmokėjo pateiktų sąskaitų faktūrų, todėl atsakovei yra pagrindas taikyti civilinę atsakomybę – ji turi pareigą atlyginti prievolės pažeidimu ieškovei atsiradusius nuostolius, t. y. sumokėti įstatymo numatytas palūkanas.
9. Vilniaus apygardos teismas, išnaginėjęs bylą pagal atsakovės apeliacinį skundą, 2020 m. spalio 13 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
10. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad sulaikymo teisė reglamentuota [CK](#) 6.69 straipsnyje, pagal kurį kreditorius turi teisę pasinaudoti daikto sulaikymo teise tol, kol skolininkas įvykdo prievolę. Sulaikymo teisės realizavimo tvarką nustato šio kodekso ketvirtosios knygos normos. [CK](#) 4.229 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, jog kitam asmeniui priklausančio daikto teisėtas valdytojas, turintis reikalavimo teisę į daikto savininką, gali sulaikyti jo daiktą tol, kol bus patenkintas reikalavimas. Šio straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad sulaikymo teisė negali būti įgyvendinama, jeigu nėra suėjęs reikalavimo įvykdymo terminas. Byloje akivaizdu, kad atsakovės reikalavimas ieškovei šiuo metu nėra vykdytinas – atsakovė nėra atlyginusi žalos ir ieškovė neturi teisinės pareigos vykdyti reikalavimo dėl nuostolių atlyginimo. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad atsakovės taikomas sulaikymo teisės įgyvendinimas prieštarauja [CK](#) 4.229 straipsnio 2 daliai. Sutarties

4.3 punktą teismas aiškino atsižvelgiant į [CK 4.229](#) straipsnį, kaip suteikiantį teisę užsakovui (atsakovei) sustabdyti vežimo užmokesčio mokėjiną iki bus išspręstas klausimas dėl nuostolių atlyginimo arba iki užsakovo kliento ar faktinio siuntėjo atsiskaitymo su užsakovu, kai abi šalys turi galiojančias reikalavimo teises viena į kitą. Šiuo atveju atsakovė tokios teisės neturi ir remtis 4.3 punkto nuostata negali.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

11. Atsakovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus regiono apylinkės teismo 2020 m. liepos 20 d. sprendimą ir Vilniaus apygardos teismo 2020 m. spalio 13 d. nutartį; priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti; pakeisti bylinėjimosi išlaidų paskirstymą; priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
 - 11.1. Bylą nagrinėję teismai nepagrįstai sprendė, kad sutarties 4.3 punkte įtvirtinta sąlyga turėtų būti kvalifikuojama kaip atitinkanti daikto sulaikymo teisės, reglamentuojamos [CK 6.69, 4.229](#) straipsnių, turinį, ir dėl to byloje buvo priimtas neteisėtas sprendimas. Nagrinėjamu atveju sutarties 5.12 punktas nėra aktualus, nes sprendžiamas klausimas ne dėl nuostolių atlyginimo, o dėl vežimo užmokesčio sumokėjimo sustabdymo. Atsakovė rėmėsi visiškai kitu sutarties punktu, suteikiančiu teisę sustabdyti vežimo užmokesčio sumokėjiną. Pasisakydamas dėl žalos atlyginimo, pirmosios instancijos teismas išvis nevertino klausimo dėl atsakovės teisės pagal sutarties nuostatas sustabdyti užmokesčio už krovinių pervežimą mokėjiną. Apeliacinės instancijos teismas sutapatino galimybę įskaityti patirtus nuostolius su teise sulaikyti mokėjimus. Atsakovė nekvestionuoja fakto, kad nuostolius galima įskaityti tik kai tokie nuostoliai yra patiriami ir įgyjama regreso teisė. Tačiau iki tol atsakovei sutartimi buvo numatyta teisė sustabdyti vežimo užmokesčio sumokėjiną. Prievolių vykdymo sulaikymas, kaip sutartyje aptarta laikinoji priemonė, galioja iki tol, kol bus išspręstas klausimas dėl nuostolių atlyginimo. Taigi, kai klausimas dėl nuostolių atlyginimo bus išspręstas, t. y. atsakovei bus pareikšta galutinė pretenzija su tiksliais nuostolių dydžiais ir atsakovė šiuos nuostolius atlygins, ji turės regreso teisę ir, atitinkamai, galės realizuoti kitą sutartinę teisę – nuostolius įskaityti į mokėtiną užmokesčio už krovinių pervežimą sumą. Abiejų teisių taikymo takoskyra yra akivaizdi. Taikant užmokesčio mokėjimo sulaikymą, užtikrinama didesnė kreditoriaus teisių apsauga, skolininkas skatinamas tinkamai įvykdyti prievolę, mokėjimo sulaikymo taikymas apsaugo nuo vėlesnio atgręžtinio reikalavimo, kai užsakovas jau bus atlyginęs nuostolius siuntėjui, o pats norės išsireikalauti iš vežėjo patirtus nuostolius. Nagrinėjamu atveju svarbus tarptautinis sutarties pobūdis, lemiantis būtinybę taikyti užmokesčio sulaikymą, siekiant didesnės ir efektyvios kreditoriaus teisių apsaugos.
 - 11.2. Sutarties 4.3 punkte įtvirtinta sąlyga neatitinka daikto sulaikymo teisės instituto turinio reikalavimų, todėl teismai, kvalifikuodami sąlygą kaip daikto sulaikymo teisę, padarė teisės aiškinimo ir taikymo klaidą. Sutarties 4.3 punkte įtvirtinta sąlyga atitinka ne daikto sulaikymo teisės, kaip daiktinės teisės ([CK 6.69](#) straipsnis), o sulaikymo teisės, kaip prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonės ([CK 6.70](#) straipsnis), turinį ir taikymo sąlygas. Pirmą, įstatymas leidžia prievolių įvykdymo užtikrinimo būdus įtvirtinti ne tik įstatymu, bet ir sutartimi (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 14 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-352/2014), tai ir buvo padaryta šiuo atveju. Mokėjimo sulaikymo teisei realizuoti nebūtina, kad ieškovė būtų teisiskai įsipareigojusi atsakovei, nes užtikrinamas gali būti ir būsimos prievolės vykdymas. Sutarties 4.3 punkte įtvirtinta sąlyga užtikrinamas ne hipotetinis, o labai tikėtinas būsimų prievolių įvykdymas. Atsižvelgiant į faktą, kad atsakovei yra pateikta pretenzija su krovinių preliminarų nuostolių dydį patvirtinančiais įrodymais, o ieškovė yra atsakinga už nuostolių atsiradimą, labai tikėtina, kad atsakovei teks pareigą atlyginti nuostolius siuntėjui. Akivaizdu, kad sutarties 4.3 punkte įtvirtinta sąlyga neatitinka [CK 4.229](#) straipsnio 1, 2 dalyse nustatytų kriterijų visumos, todėl negali būti aiškinama pagal daikto sulaikymo teisės normas. Nėra aišku, kaip sutarties 4.3 punkte įtvirtintos sąlygos dalis „užmokesčio mokėjimas gali būti sustabdytas iki bus išspręstas klausimas dėl nuostolių atlyginimo“ gali būti kvalifikuojama kaip atitinkanti daikto sulaikymo teisės institutą, nes ieškovė objektyviai negali patenkinti atsakovės reikalavimo. Sutarties ginčo sąlygai atitinkant [CK 6.70](#) straipsnio požymius, darytina išvada, kad atsakovė, vadovaudamasis ja, turėjo teisę sustabdyti vežimo užmokesčio sumokėjiną.
 - 11.3. Apeliacinės instancijos teismas, kvalifikuodamas Sutarties 4.3 punkte įtvirtintą sąlygą pagal daikto sulaikymo teisės, kaip daiktinės teisės normas, neatsižvelgė į sutarčių aiškinimo taisykles, įtvirtintas [CK 6.193–6.195](#) straipsniuose bei nuosekliai suformuluotas kasacinio teismo praktikoje.
12. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo skundžiamus teismų procesinius sprendimus palikti nepakeistus, priteisti iš atsakovės bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Atsiliepimas į kasacinį skundą yra grindžiamas tokiais argumentais:
 - 12.1. Atsakovė sutarties 4.3 punkto nuostatą interpretuoja nesilaikydama sutarčių aiškinimo taisyklių, dėl to daro klaidingas ir nepagrįstas išvadas ir jų pagrindu formuluoja savo reikalavimus. Sutartis yra parengta atsakovės ir ieškovės ją sudarė prisijungimo būdu. Tai, vadovaujantis kasacinio teismo praktika, be kita ko reiškia, kad sutarties sąlygos turi būti aiškinamos ieškovės naudai ir atsakovės nenaudai. Tai ne vienintelė šalių sudaryta vienkartinio krovinių pervežimo sutartis. Būtina įvertinti ir tai, kad ieškovė niekada neginčijo žalos padarymo fakto, tačiau iki atsiliepimo į atsakovės kasacinį skundą pateikimo dienos ji nėra gavusi pagrįsto reikalavimo (pretenzijos) atlyginti vežamam kroviniui padarytą žalą, kaip ir nėra gavusi duomenų apie tai, kad atsakovė atlygino užsakovui šio patirtus nuostolius.
 - 12.2. Atsakovė per visą bendradarbiavimo su ieškove laikotarpį netinkamai vykdė savo prievolę pagal vienkartinę krovinių pervežimo sutartį, veikė nesąžiningai (nuolat be jokio pagrindo sulaikydama vežimo užmokesčio sumokėjiną), o ieškovė savo prievolę vykdė tinkamai ir laiku. Ieškovės įsitikinimu, atsakovė, kaip sutarties šalis, gavusi pretenziją iš savo kliento, galėjo ir turėjo informuoti ieškovę apie tai, kad sulaiko vežimo užmokesčio mokėjiną iki bus išspręstas klausimas dėl nuostolių atlyginimo, tačiau nesilaikė šalių bendradarbiavimo principo ir neteikė ieškovei tokios informacijos, o savo poziciją remtis sutarties 4.3 punkto nuostata išviešino tik tuomet, kai ieškovė savo teisių gynbos kreipėsi į teismą ir teismas priėmė preliminarų sprendimą.
 - 12.3. Sutarties 4.3 punkto nuostata yra ydingai suformuluota – joje nenustatyta atsakovės pareiga imtis visų priemonių, kurios padėtų klausimą dėl nuostolių atlyginimo išspręsti per įmanomai trumpiausią laiką, tokios pareigos nenustatymas vertintinas kaip ieškovės teisės varžanti ir sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą iškreipianti sąlyga.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl daikto sulaikymo kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonės

13. Nagrinėjamoje byloje atsakovė kasaciniame skunde kelia teisės klausimą, ar teisė sulaikyti užmokesčio už vežimą mokėjiną gali būti

kvalifikuojama kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė. Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad šalys sudarė tris vienkartinės krovinių pervežimo sutartis. Sutarties Nr. 2020/03/11-12 šalys 4.3 punkte sutarė, jog užsakovė turi teisę sustabdyti vežimo užmokesčio sumokėjimą, jeigu jai pareiškiamos pretenzijos dėl vežimo sutarties vykdymo, jei CMR važtaraštyje arba protokole yra žymų apie padarytus krovinių pažeidimus ar kitus nuostolius; taip pat užmokesčio mokėjimas gali būti sustabdytas, iki bus išspręstas klausimas dėl nuostolių atlyginimo arba iki užsakovės klientas ar faktinis siuntėjas atsiskaitys su ja. Užsakovė turi teisę įskaityti užmokesčių už pervežimą į nuostolių atlyginimą. Į nuostolių atlyginimą gali būti įskaitomi ir mokėjimai už kitų krovinių vežimus.

14. Bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas nevertino minėto sutarties 4.3 punkto turinio, o ieškinį tenkino, remdamasis sutarties 5.12 punktu, sprenddamas, jog atsakovė neteisėtai sulaikė dalį užmokesčio už vežimą nuostoliams padengti, nes nepateikė įrodymų, jog yra atlyginusi žalą savo klientui. Apeliacinės instancijos teismas sutarties 4.3 punkte įtvirtintą atsakovės teisę sulaikyti mokėjimą už pervežimą kvalifikavo kaip daikto sulaikymo teisę pagal [CK 6.69 straipsnį](#) ir, remdamasis [CK 4.229 straipsniu](#), nusprendė, jog atsakovė neturi sulaikymo teisės, kadangi nėra pati atlyginusi žalos klientui. Atsakovė kasaciniame skunde nurodo, kad šalių susitarimas dėl užmokesčio už pervežimą sulaikymo turėjo būti kvalifikuojamas kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė, remiantis [CK 6.70 straipsnio](#) norma.
15. [CK 6.69 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad kreditorius turi teisę pasinaudoti daikto sulaikymo teise tol, kol skolininkas įvykdo prievolę. Pagal minėto straipsnio 2 dalį sulaikymo teisės įgyvendinimo tvarką nustato [CK](#) ketvirtosios knygos normos. [CK](#) ketvirtosios knygos XIII skyriaus, reglamentuojančio daikto sulaikymo institutą, 4.229 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog kitam asmeniui priklausančio daikto teisėtą valdytoją, turintį reikalavimo teisę į daikto savininką, gali sulaikyti jo daiktą tol, kol bus patenkintas reikalavimas. Pagal minėto straipsnio 2 dalį sulaikymo teisė negali būti įgyvendinama, jeigu nėra suėjęs reikalavimo įvykdymo terminas.
16. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad daikto sulaikymo teisė atsiranda tais atvejais, kai kreditorius įgyja reikalavimo teisę į skolininką ir valdo skolininko daiktą; daikto sulaikymo teisę turi kitam asmeniui priklausančio daikto teisėtą valdytoją. Sulaikymo teisės objektu gali būti visi daiktinės teisės objektai, neįsimti iš apyvartos, įskaitant ir nekilnojamuosius daiktus, vertybinius popierius, pinigus ir kt. Daikto sulaikymo teise kreditorius gali pasinaudoti tik tada, kai skolininkas neįvykdo prievolės kreditoriui ir tik jei yra suėjęs reikalavimo įvykdymo terminas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-257/2008).
17. Atsižvelgdama į nurodytus motyvus (nutarties 15–16 punktai), teisėjų kolegija pritaria bylą nagrinėjusių teismų išvadai, kad kreditorius daikto sulaikymo teisę gali įgyvendinti tik tuomet, jeigu yra pasibaigęs skolininko prievolės kreditoriui įvykdymo terminas. Tačiau teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad tokia teisė gali būti įgyvendinama, jeigu kreditorius yra skolininkui priklausančio daikto teisėtą valdytoją, t. y. sulaikymo teisę gali įgyvendinti tik į skolininkui priklausančią daiktą. Sulaikymo teise kreditorius turi teisę pasinaudoti pagal įstatymą, nepriklausomai nuo to, ar tokia jo teisė yra įtvirtinta sutartyje.
18. Tačiau bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas nevertino minėtos sutarties 4.3 punkte įtvirtintos atsakovės teisės sustabdyti užmokesčio už vežimą mokėjimą turinio ir esmės, jos tikslo, o apeliacinės instancijos teismas šią sutarties sąlygą kvalifikavo kaip daikto sulaikymą pagal [CK 6.69 straipsnį](#), nenustatęs visų šiai normai taikyti būtinų sąlygų, netinkamai įvertinęs visas nustatytas reikšmingas aplinkybes, be to, teismai netinkamai taikė [CK 6.193](#) straipsnyje įtvirtintas sutarčių aiškinimo taisykles, aiškindami sutarties 4.3 punkto sąlygą.
19. Visų pirma, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai atsakovės prievolę sumokėti 577,94 Eur užmokesčių už vežimą ieškovei vertino kaip ieškovei priklausančią daiktą, esantį pas atsakovę, [CK 6.69](#) ir [4.229](#) straipsnių taikymo prasme. Kaip minėta, sulaikymo teisės objektu, be kita ko, gali būti ir pinigai, tačiau tokiu atveju būtinas elementas, kad pinigai nuosavybės teise turi priklausyti skolininkui. Tačiau nagrinėjamos bylos atveju atsakovės prievolė ieškovei sumokėti užmokesčių negali būti vertinama kaip atsakovės ieškovei priklausančio daikto (pinigų) valdymas. Todėl vien dėl to, kad atsakovė nėra ieškovei priklausančių pinigų valdytoja, nagrinėjamoje byloje negalėjo būti taikomos daikto sulaikymą reglamentuojančios teisės normos.
20. Antra, [CK 6.70 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad prievolių įvykdymas gali būti užtikrinamas pagal sutartį arba įstatymus netesybomis, įkeitimu (hipoteka), laidavimu, garantija, rankpinigiais ar kitais sutartyje nustatytais būdais. Be to, pagal minėto straipsnio 2 dalį gali būti užtikrinamas tiek esamų, tiek ir būsimų prievolių įvykdymas. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, jog [CK 6.70 straipsnio](#) 1 dalyje nurodytas prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių sąrašas nėra baigtinis (išsamus), todėl prievolės gali būti užtikrinamos ir kitais sutarties šalių sutartais, [CK 6.70 straipsnio](#) normoje nenurodytais būdais. Tokią šalių teisę tiesiogiai įtvirtina [CK 6.70](#) straipsnio 1 dalies norma ir 6.156 straipsnyje nustatytas laisvės principas. Pavyzdžiui, kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad vekselis, kuris yra savarankiškas prievolės atsiradimo pagrindas, gali būti naudojamas kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė.
21. Teisėjų kolegija pažymi, kad kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, jog teisė sulaikyti mokėjimus taip pat gali būti kvalifikuojama kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2011 m. gruodžio 7 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2011 išaiškino, kad šalių susitarimo dėl rangovui mokėtino atlyginimo „sulaikymo“ tikslas yra užtikrinti užsakovo nuostolių padengimą rangovo netinkamų prievolių vykdymo atveju. Toks šalių susitarimas įstatymo leidžiamas ir laikytinas vienu iš įstatyme nenurodytu, tačiau šalių susitarimu nustatytų prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų ([CK 6.70](#) straipsnis). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2014 m. birželio 20 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-352/2014 taip pat pripažino, jog sutarties šalims susitarus dalį mokėtinos kainos „sulaikyti“ iki tam tikrų rangovo veiksmų atlikimo ir šiam tokių veiksmų neatlikus, turi būti atsižvelgiant į lingvistinę sutarties sąlygų reikšmę, bet ir tokionis sąlygomis siekiamus tikslus. „Sulaikymo“ sutartinės sąlygos tikslas yra užtikrinti užsakovo nuostolių padengimą rangovo netinkamų prievolių vykdymo atveju, ypač rangovui nevykdant ar negalint vykdyti garantinių įsipareigojimų, nustatytų statybos rangos sutartyse, tai yra tam tikras užtikrintas kompensavimo mechanizmas tuo atveju, jei rangovas dėl subrangovo netinkamų veiksmų ar neveikimo patirtų nuostolių.
22. Nors aptartose bylose kasacinis teismas teisę sulaikyti mokėjimus kvalifikavo kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonę ginčiuose, kilusiuose iš rangos teisinių santykių, tačiau [CK 6.70](#) straipsnio 1 dalies normos aiškinimo prasme ši taisyklė yra universali. Tai reiškia, kad teisė sulaikyti mokėjimą gali būti kvalifikuojama pagal [CK 6.70](#) straipsnį kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė bet kokio pobūdžio sutartiniuose teisiniuose santykiuose. Kvalifikavus sutartyje įtvirtintą teisę sulaikyti mokėjimą kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonę, tokiu būdu gali būti užtikrinama ir būsimą prievolę, t. y. prievolę, kuri tokio susitarimo metu dar neegzistuoja, tačiau gali atsirasti ateityje.
23. Teisėjų kolegija pažymi, jog sutarties šalių valia ir ja prisiimtų įsipareigojimų apimtis nustatytinos pagal sutarčių aiškinimo taisykles, reglamentuotas [CK 6.193–6.195](#) straipsniuose bei suformuluotas kasacinio teismo praktikoje. Kai kyla šalių ginčas dėl konkrečios sutarties turinio, jos sąlygų, sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, atsižvelgiant į sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes, į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas konkrečias atveju reikšmingas aplinkybes. Sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu. Aiškinant sutartį, būtina vadovautis ir [CK 1.5](#) straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais. Tačiau toks sutarties aiškinimo būdas ne visada leidžia tiksliai įvertinti sutarties turinį ir nustatyti bendrą subjektyvią kontrahentų valią sukurti atitinkamus įsipareigojimus. Sutarties šalių ketinimus lemia kiekvienos iš šalių individualios savybės ir poreikiai, taigi šalių ketinimai gali nesutapti. Be to, kilus sutarties šalių ginčui, teisme gali nepavykti nustatyti tikrųjų šalių ketinimų, ypač jei sandorio šalys laikosi priešingų pozicijų, skirtingai interpretuoja sudarant sutartį buvusią jų valią ar ją iškreipia, nesutaria dėl sutarties tikslų ar turinio. Todėl tais atvejais, kai šalys skirtingai aiškina savo ketinimus pagal sutartį ir kai neįmanoma jų nustatyti taikant subjektyvų (šalių tikrųjų ketinimų) sutarties aiškinimo būdą, prioritetas teiktinas pažodiniame sutarties teksto aiškinime (lingvistiniam aiškinimui), kaip objektyviausiai atspindinčiam tikrąją šalių valią dėl prisiimtų įsipareigojimų turinio. Subjektyvusis sutarties aiškinimo metodas ir teksto lingvistinis aiškinimas sudaro darnią sutarčių aiškinimo metodų sistemą, kuria remiantis nustatomas šalių valios turinys (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-130-695/2018 23 punktą; 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-109-611/2019 30, 31 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2020 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-100-823/2020 29 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).

24. Kasacinio teismo praktikoje pabrėžiama, kad [CK 6.193](#) straipsnio 4 dalies taisyklė (lot. *contra proferentem*) yra subsidiari sutarčių aiškinimo taisyklė. Ši taisyklė reiškia, kad neaiškios, dviprasmiškos sutarties sąlygos aiškinamos jas pasiūliusios ar parengusios šalies nenaudai. Ji taikoma, kai nepasisieka išaiškinti sutarties, vadovaujantis sutarčių aiškinimo taisyklėmis, nustatytomis [CK 6.193 straipsnio](#) 1–3 dalyse (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274-706/2016).
25. Teisėjų kolegijos vertinimu, sutarties 4.3 punkte įtvirtinta atsakovės (užsakovės) teisė sustabdyti vežimo užmokesčio sumokėjimą, jeigu jai pareiškiamos pretenzijos dėl vežimo sutarties vykdymo, jei CMR važtaraštyje arba protokole yra žymų apie padarytus krovinio pažeidimus ar kitus nuostolius, atsižvelgiant į tokio susitarimo tikslą užtikrinti atsakovės galimybę padengti dėl netinkamo ieškovės atlikto pervežimo galimai patirtą ar ateityje galimą patirti nuostolį, kuris dar nėra žinomas, į tai, kad tame pačiame punkte atskirai yra įtvirtinta, jog atsakovė turi teisę įskaityti užmokesčių už pervežimą į nuostolių atlyginimą, vadovaujantis logikos dėsniais ir [CK 6.193](#) straipsnyje įtvirtintomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis, bylą nagrinėjusių teismų turėjo būti kvalifikuojama kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė. Sutarties 4.3 punkto sąlygos turinys leidžia daryti išvadą, jog užmokesčio už pervežimą sulaikymo teisės kvalifikavimas kaip sulaikymo teisės pagal [CK 6.69](#) straipsnį neatitinka šios normos taikymo sąlygų ir prieštarauja logikos dėsniams, nes sutartyje yra įtvirtinta užsakovės teisė iš karto įskaityti užmokesčių už pervežimą į patirtus nuostolius. Būtent tokios įskaitymo teisės realiam įvykdymui užtikrinti ir būtina atsakovės teisė sulaikyti užmokesčio už pervežimą mokėjimą, iki paaiškės jos patirtas dėl ieškovės netinkamai atlikto pervežimo nuostolis.
26. Dėl nurodytų priežasčių teisėjų kolegija nusprendžia, kad bylą nagrinėję teismai neteisingai taikė sutarčių aiškinimo taisykles, dėl to neteisingai aiškino ir kvalifikavo šalių sudarytos sutarties 4.3 punktą. Atitinkamai apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai taikė [CK 6.69](#) ir 4.229 straipsnių normas, todėl be teisinio pagrindo pripažino atsakovės taikomą užmokesčio už pervežimą 577,94 Eur dalies sumokėjimo sustabdymą neteisėtu. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, jog ieškovė neginčija fakto, kad pagal 2020 m. sausio 7 d. sutartį Nr. 2020/01/07-5 yra galimas nuostolių atlyginimas ir kad atsakovei gali tekti padengti jos kliento nuostolius dėl ieškovės atlikto pervežimo metu apgadintos prekės, atsakovė pateikė į bylą įrodymus, jog atsakovės užsakovė pateikė jai reikalavimą atlyginti nuostolius. Teismų nustatytos faktinės aplinkybės yra pakankamos tinkamam šalių sudarytos sutarties minėto punkto normos teisingam kvalifikavimui, netiriant ir nenustatant papildomų faktinių aplinkybių. Todėl pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesiniai sprendimai dėl 577,94 Eur skolos priteisimo naikinami ir dėl šio reikalavimo byloje priimamas naujas sprendimas – ieškinį atmesti ([CPK 359](#) straipsnio 1 dalies 4 punktas).
27. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad ieškovė nagrinėjamoje byloje buvo pareiškusi reikalavimą ir dėl 21,99 Eur kompensuojamųjų palūkanų nuo visos pradinės ieškinio sumos (7865 Eur) priteisimo. Atsakovė kasaciniu skundu prašė ieškinį atmesti visiškai, tačiau nepateikė jokių argumentų dėl reikalavimo priteisti palūkanas. Kasaciniam teismui konstatavus, kad ieškinio reikalavimas dėl 577,94 Eur skolos priteisimo yra nepagrįstas, atitinkamai mažintina ieškovei priteistų palūkanų suma. Jai apskaičiuoti šiuo atveju reikia atlikti aritmetinius skaičiavimo veiksmus, nenustatant anksčiau netirtų faktinių aplinkybių: $21,99 \text{ Eur} - 577,94 \text{ Eur} \times 6 \text{ proc.} \times 18 / 366 = 20,28 \text{ Eur}$.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

28. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis). Jeigu kasacinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą ([CPK 93 straipsnio](#) 5 dalis).
29. Kasaciniam teismui atmetus ieškinio reikalavimą dėl 577,94 Eur skolos ir 1,71 Eur palūkanų, atsižvelgiant į tai, kad didžiąją dalį ieškinio reikalavimo atsakovė patenkino po ieškinio pareiškimo, laikytina, kad atsakovė laimėjo 7 proc. bylos pirmosios instancijos teisme (579,65 Eur / 7886,99 Eur \times 100), o ieškovė – 93 proc.
30. Ieškovė pirmosios instancijos teisme patyrė 89 Eur išlaidų žyminiam mokesčiui, 82,77 Eur šių išlaidų atlyginimo priteistina jai iš atsakovės.
31. Atsakovė pirmosios instancijos teisme patyrė 693,54 Eur bylinėjimosi išlaidų (605 Eur už advokato pagalbą rengiant prieštaravimus dėl patikslinto ieškinio bei preliminarus teismo sprendimo ir 88,54 Eur už dokumentų vertimą), 48,55 Eur šių išlaidų atlyginimo jai priteistina iš ieškovės.
32. Apeliacinį ir kasacinį procesus laimėjo atsakovė, todėl jai atlygintinos visos šiuose procesuose patirtos bylinėjimosi išlaidos – po 15 Eur žyminio mokesčio už apeliacinį ir kasacinį skundus, 878,28 Eur už apeliacinio skundo surašymą. Ieškovei jos išlaidos, patirtos apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme, neatlygintinos.
33. Taigi iš viso atsakovei iš ieškovės priteistina 874,06 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus regiono apylinkės teismo 2020 m. liepos 20 d. galutinio sprendimo ir Vilniaus apygardos teismo 2020 m. spalio 13 d. nutarties dalis dėl skolos priteisimo ir bylinėjimosi išlaidų paskirstymo panaikinti ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Danvila“ ieškinio reikalavimą dėl skolos priteisimo atmesti.

Vilniaus regiono apylinkės teismo 2020 m. liepos 20 d. galutinio sprendimo ir Vilniaus apygardos teismo 2020 m. spalio 13 d. nutarties dalį dėl palūkanų priteisimo pakeisti – sumažinti iš atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Mylios“ (j. a. k. 300144053) ieškovei uždarajai akcinei bendrovei „Danvila“ (j. a. k. 300600642) priteistas palūkanas iki 20,28 Eur (dvidešimt Eur 28 ct).

Priteisti atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Mylios“ (j. a. k. 300144053) iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Danvila“ (j. a. k. 300600642) 874,06 Eur (aštuonis šimtus septyniasdešimt keturis Eur 6 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Alė Bukavinienė

Gražina Davidonienė

Andžej Maciejewski